

7. Modül

Sosyal Etkileşim

ve

İletişim

Jet Özet Çalışma

Kağıtları

Uzman Öğretmenlik Sınavı

@seldanin_renkleri

7. MODÜL

SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM

İletişimin önemi ve iletişim becerileri:

İletişim: Duygu, düşüncelerin aktarılma süreci

- En az iki kişi olmalı
- Tek yönlü değil karşılıklı olmalı
- Hem psikolojik hem de sosyal bir olgu bir süreçtir.

İletişimin öğeleri ve süreçleri:

★ İletişimin 4 ögesi vardır

Kaynak: Mesaj gönderen kişi

Hedef: Mesajı alan kişi

Mesaj -ileti: Hedefe iletilmek istenen her şey mesajdır

Kanal: Kişiler karşılıklı mesajlarını iletmek için farklı yollar kullanırlar

İletişim süreçleri:

Kodlama: Mesajın işaret haline dönüşmesinde kullanılan simgeler ve simgeler arasındaki ilişkileri düzenleyen kuralların tümüne kod denir. En çok kullanılan kod sistemi dildir.

Kod asma ve yorumlama:

Kaynaktan gelen mesajın işaretinin alınıp yorumlanması anlamın anlaşılmasıdır.

Geri bildirim: Kişiler arası iletişimde belirli işlevde karşılıklı gidip gelen mesajların doğru algılanıp algılanmadığını test etmektir. Geri bildirim olmazsa iletişimin sağlıklı kurulup kurulmadığını bilemeyiz.

Gürültü: Kaynaktan çıkan mesajın hedef tarafından tam ve doğru

olarak alınmasını etkileyen şey gürültüdür. Her türlü engel gürültü olarak tanımlanabilir.

İletişimin sınıflandırılması etkilerine göre iletişim

- olumlu
- olumsuz

Yönüne göre iletişim

- Tek yönlü
- Çift yönlü

Kullanılan kod sistemine göre

- Sözlü
- Sözsüz
- Yazılı

İlişki sistemlerine göre iletişim

- Kişi-kişi İletişim
- Kişiler arası İletişim
- Grup içi İletişim
- Kütle İletişim

Bireylerin konumlarına göre iletişim

- Yatay İletişim
- Dikey İletişim

Zaman ve mekan boyutuna göre

- Yüzyüze İletişim
- Uzaktan İletişim

Johari penceresinde bulunan 4 alanın anlamı

Açık alan: Kişinin hem kendi hem de başkaları tarafından da bilinen alanıdır. Bu alanda insanlar umutlarını beklentilerini ya da korkularını çekinmeden diğer insanlarla paylaşmaktadır.

Kör alan: Başkaları tarafından bilinen ancak kişinin bilmediği alandır.

Gizli alan: Bu alan kişinin bildiği ancak başkalarının bilmediği alandır.

Bilinmeyen alan: Kişininde başkalarının bilmediği karanlık alandır.

★ Bu alanların büyüklüğü kişiden kişiye değişmektedir. Kişinin kendini tanımlama ve tanıması çok önemlidir.

Okul ortamlarında "formal" ve "informal" olmak üzere iki tip iletişim türü kullanılır.

Formal İletişim: İletişimin kademeli olarak aşağı ve yukarı yönlü hiyerarşik aktarımıdır.

Informal İletişim: Okullarda daha sık gördüğümüz kişi ve grupların tutumlarına bağlı olarak değişen ve okula dair düzensiz yaklaşımları olan bir iletişim türüdür.

İletişim becerileri:

Beceri: Kişinin yatkınlık ve eğitime bağlı olarak bir iş basamağına yetisi

İletişim becerisi: Kişinin kendisine ve diğerlerine saygı duyması, empati etkin dinleme, somutlaştırma, ben dilini kullanma, tatın ve samimi olmayı kapsamaktadır.

Saygı duymak: İnsanlara insan oldukları için değer vermektir.

Empati: Diğer bir iletişim becerisi olarak tanımlanabilir.

Etkin Dinleme:

İyi bir dinleyicinin özellikleri

1. Dinlemenin amacını ve yöntemini belirler.

2. Ön bilgilerini harekete geçirir.

3. Dinlediklerini ön bilgilerinin ışığında inceler.

4. Konuşmacının aktardığı bilgilerle ön bilgileri arasında bağ kurar.

5. Bir olay ve düşünce arasındaki farkı belirler.

6. Ana ve yardımcı düşünceleri belirler.

7. Konuşmacının amacını belirler.

8. Propaganda, abartı ve önyargıları belirler.

(2)

9. Zihinsel yapısını düzenler ve geliştirir.
10. Konuşmayı, konuşmanın işlevini de gerçekleştirir.

Dinleme alanları:

1. İşlem boyutu: İşitme, anlama ve zihinde yapılandırma olmak üzere üç aşamada ele alınmaktadır.

a) İşitme: Sesler ve sözler fiziksel olarak alındaki algılanır.

b) Anlama: İşitilenlerden, ilgi duyulan ve gerekli görülenler seçilerek anlamlandırılmaktadır.

c) Zihinde yapılandırma: Anlama sırasında seçilen bilgi ve düşünceler çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek işlenmektedir.

2. Etkileşim boyutu: Konuşmacı ile dinleyici arasında sözlü konuşmalar, aktarılan bilgiler ve iletişimin gerçekleştiği ortam.

a) Fiziksel etkileşim: Konuşmacının sesi, ses tonu, kullandığı kelimeler vb.

b) Zihinsel etkileşim: Konuşmacının düşüncelerini öğrenmesi, anlaması kendi bilgileriyle karşılaştırmasıdır.

3. Sözlü anlama boyutu: Anlama işleminin hem süreçsel hem de etkileşimsel olarak gerçekleşmesidir.

a) Etkileşimsel süreç: Dinleyicinin özellikleri konuşmacının aktardıkları ve iletişimin gerçekleştiği ortam etkili olmaktadır.

b) Süreçsel anlama: Dinleme sırasında, çeşitli bilgilerin alınması, zihinde işlenmesi, anlamlandırma aşamalarındaki işlemleri kapsar.

Dinleme türleri:

- **Takdir edici dinleme:** Söylenenden kayıf almaya odaklanılan dinlemedir.
- **Kapsamlı dinleme:** Öğrenme ve bilgiyi hatırlamaya odaklanılan dinlemedir.
- **Kritik değerlendiren dinleme:** Duyulanı yargılayan ya da değerlendirmeye odaklanılan dinlemedir.
- **Vurgulu dinleme:** Diğerlerinin duygularını anlamaya odaklanılan dinlemedir.
- **Katılımcı dinleme:** Kısa arası iletişim de etkili dinlemenin temel aktif katılımıdır. Katılımcı dinleme, dinleyen kişinin duyduklarını tekrar etmesi özümlenmesi ve yansıtmasıdır.
- **Edilgen dinleme:** Dinleyen kişinin sözel geri bildirimde bulunmadığı konuşanın duygularının anlaşılmasına çalışıldığı, vereceği karara güvenirildiği gibi mesajlar vere destekleyici bir süreçtir.
- **Empatik dinleme:** Amacı kişinin kendisini açması duygularını daha yoğun yaşaması, kendisinde var olan çatışmaları çözmesi için cesaretlendirmektir.
- **Yargısız ve eleştirel dinleme:** etkili dinleme hem yargısız hem de eleştireldir, asık bir zihinle anlamak için dinlemeyi gerektirir.
- **Derinlemesine dinleme:** Yüzeydeki mesajlarda önemsemeyi, konuşmacının sözlü ve sözsüz mesajlarına ve bunlar arasındaki tutarlılığa dikkat etmeyi hem içerik hem de duygu mesajlarını anlamayı ve anlaşılana bile getirmeyi konuşmacının mesajlarına yanıt vermeyi içerir.

→ **Sözümleyici dinleme:** Kişinin kelimelerini aynen tekrarlamak değildir. Kişinin duygularını ve mesajlarının anlaşılmasına çalışıldığını gösterir.

→ **Etkin dinleme:** Konuşmacının mesajının sözel ve sözel olmayan yönüne, içeriğine ve duygularına anlam katma yöntemi olmalıdır.

→ **Dikkatle dinleme:** Konuşmacının söylediklerini takip etmeyi gerektirir.

* Etkili dinlemenin insan hayatında en az üç nedeni bulunmaktadır.

→ Bilgi toplama

→ Alınan iletişim mesajlarını değerlendirme

→ Hbsqa vakit geçirme

⇒ Buluş Atan ve Ertan Sarıkaya'ya göre etkili iletişim becerileri;

1. Egoyu geliştirici dil

2. Etkin-katılımlı dinleme

3. Kendini tanıma - kendini açma

4. Empati

5. Ben dili becerileri olarak sınıflandırılabilir.

Ego geliştirici dil: Birinin olumlu özelliklerine vurgu yapılır. Tersi ego zedleyici dil olarak adlandırılır.

Etkin katılımlı dinleme: Aktif bir şekilde katılma olarak kavranılabilmektedir.

Kendini tanıma - kendini açma: Şeffaflığa işaret etmektedir.

Empati: Karşısındakini anlamaya yönelmedir.

Ben dili: Kişisel tepkidir.

İletişim engelleri:

Fiziksel ve teknik engeller: Mesaj ile ilgili engeller, kanallar ve araçlarla ilgili engeller, gürültü ile ilgili engeller ve dil ile ilgili engellerden oluşmaktadır.

Sosyal ve psikolojik engeller: Kişinin var olan düşünce, duygu ve değer yargılarından, davranış, tutum ve hedefleri, düşünce bariyerleri, dinleme ve anlama becerilerinden, sosyokültürel şartların farklılığından kaynaklanır.

Örgütsel Engeller: Roller, zaman baskısı, örgütün büyüklüğü, geri bildirim sisteminin yetersiz olması, yönetim tarzı, aşırı bilgi yüklenmesi, statü farklılıkları ve hiyerarşi nedeniyle olabilir.

Tutara göre iletişim engelleri:

- Yapıcı engeller
- Barınıcı engeller
- Kanal engelleri
- Teknik engeller

Farklı bir sınıflandırmaya göre iletişim engelleri:

1. Kişisel unsurlar: Alıcının ve vericinin mesajı kodlarken veya iletirken gerekli dikkati göstermemelerinden kaynaklanan engellerdir. Bu engeller alıcının mesajı yanlış anlayabilmesi ve yorumlayabilmesi, belli ön yargılar nedeniyle mesajı yanlış algılayabilmesi, konuşmacıya karşı ilgi-sizlik ve farklı olumsuz tutumlardır.

2. Fiziksel unsurlar: Kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan dış kaynaklanmayan, dış kaynaklı ortamlarda oluşan ve iletişimi olumsuz yönde etkileyen unsurlardır.

3. Semantik unsurlar: Kullanılan dilden kaynaklı yanlış anlaşmalar ve iletişim

engelleridir. Bazı sembollerin birden fazla anlamı olabilir bunun dışında bir sembol farklı kişiler için farklı anlamlar oluşturabilir.

4. Zaman baskısı: İş yaşamındaki zamanla alakalı sınırlamalar, iletişim esnasında örgüt üyelerinin üzerinde zaman baskısı oluşmasına neden olmaktadır.

5. Algılamadaki seçicilik: Bazı iletilerin bilerek ya da bilmeyerek algılanamamasıyla ilgilidir. Kişiler, belirli ön yargılara sahipseler vericiden gelecek olan iletici ile algılayabilirler ve ya farklı algılayabilirler.

★ Dilin kullanımıyla ortaya çıkan engellerden bazıları şöyledir:

1) Emir vermek, yönlendirmek, yönetmek
— Korku ya da aktif direnç yaratabilir.

2) Uyumak gözdegi vermek
— Güvenme kırılganlık, işyankarlığa neden olabilir.

3) Ahlak dersi vermek
— Zorunluluk ya da suçluluk duygularına sebep olabilir.

4) Öğüt vermek, çözüm öneri getirmek
— Bağımlılık ya da direnme yaratabilir.

5) Öğretmek, nutuk çekmek
— Bıkkınlık, nefret uyandırabilir.

6) Yargılanmak, eleştirmek suçlamak
— Benlik saygısını azaltabilir.

7) Ad takmak, alay etmek
— Genellikle karşılık vermeye iter.

★ İletişimde seçtiğimiz sözcüklere ve ses tonumuza dikkat etmeliyiz.

Eğitim ortamlarında Ekolojik Sistem yaklaşımı

★ Ekolojik yaklaşımın temel prensipleri:

- Çocuk modelin merkezinde yer almak tadır.
- Çocuğun hayatında kendisini ve birbirlerini etkileyen farklı sistemler yer almaktadır.
- Çocuğun davranışları çevresindeki bireylerden ve ilişkilerden etkilendiği gibi çocuk da onları etkiler.
- Çocuğun gelişimi bu sistemlerdeki deneyimlerin niteliğine bağlıdır.
- Sistemler arasındaki ilişkilerin niteliği ve sıklığı da çocuk üzerinde etkilidir.
- Çocuğun direkt içinde bulunmadığı sistemler de çocuğun gelişimini etkiler.
- Çocuğun sağlıklı gelişimi için sistemler arasındaki etkileşimin tutarlılığı önemlidir.

★ Ekolojik sistem yaklaşımı, bireyi çevre içerisinde yaşayan bir varlık olarak ele alır ve bireyin davranışını değerlendirirken çevreyi de göz önünde bulundurulur.

★ Bireyin yaşam dengüsü içerisinde meydana gelen etkileşimler ve karşılaştığı yaşam olayları üç temel kategori içerisinde ele alınabilir.

: **Mikro olaylar**: Kişisel olarak her bireyin sahip olduğu yaşam deneyimlerini ifade eder. Madde bağımlılığı, intihar sebepleri, depresif kişilik yapısı vb.

: **Mezzo olaylar**: Bireyin sosyal çevre içerisinde diğer bireyler ve

kuşluk grupları ile kurdukları ilişki ve etkileşimler üzerine odaklanır. Bireyin aile, arkadaş ve iş çevresi ile arasındaki etkileşimleri kapsar.

Makro olaylar: Üçüncü ve son kategoridir. Bu sistemleri açıklamak gerekirse

→ **Mikrosistem**: Simdiki (şu an) ki ortam: ev, okul, işyeri vb.

→ **Mezozistem**: Mikrosistemlerden oluşan sistem: komşuluk - toplum vb.

→ **Ekzosistem**: Doğrudan bireyi kapsayan sosyal yapılar; kamu kurumları, profesyonel kuruluşlar.

→ **Makrosistem**: Kültürü kapsayan örüntüler: ekonomik ya da siyasal ideolojiler, bastırın inançlar ya da basmatkalıp düşünceler.

: **MİKROSİSTEMLER**:

★ Günlük yaşamda bireylerle en doğrudan ilişkili sistemlerdir.

★ İnsanların yüz yüze etkileşim içinde oldukları ortamlardır.

★ İyi çalıştığında bireyler daha iyisini yapmak ve büyümek için kapasitelerini artırırlar.

★ Bireyin yakın ilişki kurduğu kişilerle (mikrosistem) olan ilişkilerde bozulma olursa çocuğun çevresindeki yaşantıları keşfetme süreci engellenebilir.

★ Çocuğun içinde bulunduğu ailenin grubunun suçluluğu, eğitimi çocuğun da bu davranışlara sürüklenmesine neden olabilmektedir.

★ Aile bireylerinin birbirine karşı olumsuz tutum ve davranışları çocu-

gün gelişimini olumsuz etkileyerek suya yönelmesine neden olabilmektedir.

MEZOSİSTEM

★ Mikrosistemin kişisel oluşumlarını birbirine bağlayan ilişkileri ve ağları içerir.

★ Sistemler arasındaki bağlantıların fazla ve nitelikli olması durumunda iyi çalışmaktadır.

★ Zengin bir çevre birbirine bağlı olan bireyleri açık iletişime teşvik eden bir çevredir.

★ Örnekle olarak okul-aile işbirliğinin çocuğun akademik başarısına etkisi ya da aile-akran ilişkilerinin çocuğun ebeveyn denetimine katkısı verilebilir.

: EKOSİSTEM:

★ Sosyal medya, yasal mevzuat gibi bireyin gelişiminde dolaylı etkisi olan birimlerin oluşturduğu katmandır.

★ Genel eğitim politikaları, medya ve kitle iletişim araçları bu birimlere örnek verilebilir.

: MAKROSİSTEM:

★ Bu katmanda bireyin yaşadığı toplumun özellikleri yer alır.

★ Kültürel değerler, ırksal ilişkiler benimsenen din bunlara örnek verilebilir.

: KRONOSİSTEM:

★ Önceki tüm katmanları kaplayan bu dış katman, yaşanan zaman dilimini ifade etmektedir.

Örneğin savaşlarda ve ekonomik kriz dönemlerinde su davranışlarında artış olabilmektedir.

★ Ekolojik Sistem yaklaşımı bireyin davranışlarını ele alırken birey ve çevresi arasındaki etkileşimin üç boyutunu birlikte değerlendirir. Bu boyutlar;

→ Normal gelişimsel özellikler

→ Genel yaşam olayları

→ Bireysel farklılıkların etkileri:

okul iklimi ve ekolojik sistem yaklaşımı arasındaki ilişkiler:

okul iklimi:

★ Okulda çalışanların okulu nasıl betimlediği ile ilgilidir.

★ Okulda zaman içinde şekillenen, her zaman görülemeyen değerler ve kurallar bütününden oluşur.

★ Okulun dışarıdan nasıl görüldüğünü de gösterir.

★ Bir okula ilk girdiğinizde hissettiğiniz şeydir.

★ Okul kültürü ile oldukça ilişkilidir.

★ Okula kimliğini kazandıran, üyelerin davranışlarını etkileyen ve üyeler tarafından algılanan, okulun tümüne egemen olanıdır.

örgüt iklimi: Bir örgütü diğer örgütlerden ayıran ve örgütteki iş görenlerin davranışlarını etkileyen özellikler bütünü olarak tanımlanabilir. İklim kavramı genellikle okulda ve sınıfta yaşam kalitesi olgusunu tanımlamak için kullanılır.

★ Halpin ve Croft (1996) a göre altı iklim vardır.

- Açık iklim
- Özerk (otonom) iklim
- İdareci iklim
- Samimi iklim
- Babacan iklim
- Kapalı iklim

→ İlim genel olarak iki farklı sınıflandırmaya ikerisinde ele alınır.

Açık iklim: Aıtlara güven, iletisinde aılık, anlayışlı ve destekleyici önderlik, çalışanların özerkliği, yüksek verim amaçlarına sahip olma.

Kapalı iklim: otoriter önderlik, asırı uyma eğilimi, yakından denetim ile soluklarını aıtların enselerinde hissetirme ve sıkı sorumluluk politikası.

: Akran zorbalığına sebep olabilecek etmenler: (Doğan 2010)

Mikrosistem kapsamında;

- ★ İlgi, sevgi ve sıcaklıktan yoksun bir aile ortamı
- ★ Cezalandırıcı, tartışmacı, düşmanca ve kötüleyici ebeveyn tavırları
- ★ Fiziksel ve duygusal istismar uygulayan ebeveynler
- ★ Okul bahçesi ve oyun alanlarının yetersiz olması
- ★ Öğretmenlerin ve yöneticilerin zorbalık davranışlarını görmezden gelmesi

★ Okul yönetimi tarafından fiziksel cezanın uygulanması

★ Öğrencilerin okul atmosferi hakkında ki negatif düşünceleri.

★ Okuldaki akranların saldırgan davranışlar sergilemesi.

★ Okul mevcudunun fazla olması

★ Olumsuz davranışlar gösteren akran gruplarına dahil olması

Mezosistem kapsamında;

★ Okul ve aile arasındaki iletişimin yetersiz veya eksik olması

★ Ailenin uygulamadığı arkadaş grupları

Ekzosistem kapsamında;

★ İyzerinde yüksek stres yaşayan babaların evde çocuklarına karşı daha otoriter olması.

★ Milli Eğitim Müdürlüğü'nün eğitim politikaları ve okul yönetiminin akran zorbalığı konusundaki tutumunu öğretmenleri etkileyecek, öğretmen davranışları da dolaylı olarak öğrencileri etkileyecektir.

★ Akranların ailelerin ebeveynlik stili

Makrosistem kapsamında;

★ Şiddetin toplumda kabul görmesi

★ Televizyondaki şiddet içerikli programlar

★ Mahallenin sosyo-ekonomik düzeyi

★ Ekolojik sistem kuramına göre çocuğun içinde bulunduğu en yakın çevresi mikro-sistemi oluşturmaktadır.

▲ Ekzosistem çocuğun doğrudan etkiledemediği ancak gelişimini üzerinde etkileri olan unsurların toplandığı bir sistemdir.

▲ Makrosistem ise kültürel ve ideolojik çerçeveyi oluşturur.